

En fotograf vid ett mediaföretag har sagts upp på grund av arbetsbrist. Fotografen har inte ansetts ha tillräckliga kvalifikationer för fortsatt arbete som bl.a. skrivande journalist och videoreporter.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2018-06-20
StockholmDom nr 41/18
Mål nr A 78/17**KÄRANDE**

Svenska Journalistförbundet, Box 1116, 111 81 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Maria Fridolin, LO-TCO Rättsskydd, Box 1155,
111 81 Stockholm

SVARANDE

1. Medieföretagen, Box 55545, 102 04 Stockholm
2. Östgöta Media AB, 556663-3045, c/o Norrköpings Tidningar,
601 83 Norrköping
Ombud för båda: arbetsrättsjuristen Roine Johansson, Almega, Box 55545,
102 04 Stockholm

SAKEN

skadestånd på grund av uppsägning

Bakgrund

Mellan parterna gäller kollektivavtal.

M.S. är medlem i Svenska Journalistförbundet (Journalistförbundet). Han anställdes 1983 som pressfotograf hos Östgöta Media AB (Östgöta Media), som då hette Norrköpings Tidningar AB. M.S. studerade journalistik vid Göteborgs universitet under perioden januari 1987–januari 1989 och var då tjänstledig.

Under 2016 genomförde Östgöta Media en omorganisation som medförde att personalstyrkan minskades. Bland annat avvecklades i princip den s.k. bildbyrån, där M.S. arbetade.

Den 1 december 2016 sades M.S. upp på grund av arbetsbrist, med 14 månaders uppsägningstid. Han var arbetsbefriad under uppsägningstiden.

Parterna är oense om uppsägningen var sakligt grundad samt, för det fall så skulle vara fallet, om Östgöta Media genom uppsägningen gjort sig skyldigt till turordningsbrott. Tvisten gäller främst om M.S. haft tillräckliga kvalifikationer för ett antal befattningar som antingen varit lediga eller innehafts av arbetstagare med kortare arbetstid än M.S.

Yrkanden

Journalistförbundet har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta Östgöta Media att till M.S. betala allmänt skadestånd med i första hand 150 000 kr för brott mot 7 § anställningsskyddslagen och i andra hand, om uppsägningen skulle anses ha varit sakligt grundad, med 125 000 kr för brott mot 22 § anställningsskyddslagen, med ränta enligt 6 § räntelagen från den 16 juni 2017 (dag för delgivning av stämning) till dess betalning sker.

Journalistförbundet har vidare yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta Östgöta Media att till M.S. betala ekonomiskt skadestånd enligt följande.

1. I första hand

a) avseende lön, ob-ersättning och, i förekommande fall lönetillägg, för perioden februari 2018 med 34 563 kr (webb) alternativt; 33 727 kr (online) alternativt; 34 492 kr (video) alternativt; 35 608 kr (familjeredaktör), jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 februari 2018 till dess betalning sker;

b) avseende lön, ob-ersättning och, i förekommande fall lönetillägg, för perioden den 1 mars 2018 t.o.m. den 12 mars 2018 med 13 636 kr (webb) alternativt; 13 306 kr (online) alternativt; 13 608 kr (video) alternativt; 14 048 kr (familjeredaktör), jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 mars 2018 fram till dess betalning sker.

c) avseende semesterersättning för perioden den 1 februari t.o.m. den 12 mars 2018 med 7 440 kr (webb, online eller video) alternativt; 7 691 kr (familjeredaktör), jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 mars 2018 fram till dess betalning sker.

2. I andra hand

a) avseende lön, ob-ersättning och, i förekommande fall lönetillägg, för perioden februari 2018 med 31 955 kr (webb) alternativt; 31 119 kr (online) alternativt; 31 884 kr (video) alternativt; 33 000 kr (familjeredaktör), jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 februari 2018 fram till dess betalning sker.

b) avseende lön, ob-ersättning och, i förekommande fall lönetillägg, för perioden den 1 mars t.o.m. den 12 mars 2018 med 12 607 kr (webb) alternativt; 12 277 kr (online) alternativt; 12 579 kr (video) alternativt; 13 019 kr (familjeredaktör), jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 mars fram till dess betalning sker.

c) avseende semesterersättning för perioden den 1 februari t.o.m. den 12 mars 2018 med 6 876 kr (webb, online och video) alternativt; 7 128 kr (familjeredaktör), jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 mars 2018 fram till dess betalning sker.

Arbetsgivarparterna har bestritt käromålet. Inga belopp avseende allmänt skadestånd har vitsordats såsom skäliga i och för sig men däremot sättet att beräkna ränta. Beträffande det ekonomiska skadeståndet har arbetsgivarparterna vitsordat en månadslön med 28 000 kr per månad.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Parterna har till stöd för sin talan anfört i huvudsak följande.

Journalistförbundet

Sammanfattning av grunderna

Östgöta Media har sagt upp M.S. på grund av arbetsbrist med sista anställningsdag den 31 januari 2018.

Det har inte funnits saklig grund för uppsägning eftersom Östgöta Media inte fullgjort sin omplaceringsskyldighet. När M.S. sades upp fanns en ledig anställning som webbredaktör och en som online-reporter. M.S. hade – i vart fall efter en skälig upplärningstid – tillräckliga kvalifikationer för dessa anställningar. Östgöta Media är därför skyldigt att till M.S. betala allmänt och ekonomiskt skadestånd för brott mot 7 § anställningsskyddslagen.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det funnits saklig grund för uppsägning har förbundet gjort gällande att det när M.S. sades upp fanns 39 arbetstagare inom turordningskretsen med kortare anställningstid och för vars arbeten han hade tillräckliga kvalifikationer. Genom att inte erbjuda M.S. något av dessa arbeten har Östgöta Media brutit mot 22 § anställningsskyddslagen och är därför skyldigt att betala allmänt och ekonomiskt skadestånd till honom.

M.S:s utbildning och anställning

M.S. gick 1987–1989 journalistlinjen vid Göteborgs universitet. Det var en tvåårig högskoleutbildning, som innehöll praktik på tidning och radio samt utbildning i tv-journalistik. M.S. är alltså utbildad journalist. Det var inte, som arbetsgivarparterna hävdar, fråga om en ”grundläggande högskoleutbildning”. Vid den tiden fanns bara två journalistutbildningar på universitetsnivå i Sverige.

Efter utbildningen återgick han till bolaget och arbetade som fotograf och reporter vid tidningens lokalredaktion i Finspång fram till mars 1991, då han omplacerades till centralredaktionen i Norrköping. Efter omplaceringen försvann möjligheten till renodlat reporterarbete, men han har hållit kunskaperna vid liv genom tätt samarbete med reporterna. Han har även på senare tid genomfört uppdrag där han fått användning av sina journalistiska kunskaper och reportererfarenhet och då titulerats som både fotograf och reporter.

De artiklar M.S. skrev under sin tid på Finspångredaktionen var inte, som arbetsgivarparterna hävdar, texter av enklare natur. I flera av artiklarna har flera källor hörts och vissa av artiklarna innehåller också en kritisk granskning. Merparten av artiklarna var typisk lokaljournalistik. Lokaljournalistik nu och då är i princip samma sak. Det som har förändrats är publiceringsvägarna, men arbetet bakom artikelskapandet är detsamma.

Flera av de artiklar M.S. skrev under tiden i Finspång är sådana som dagligen förekommer i Norrköpings Tidningar även nuförtiden. Artikeln om julhandeln är ett exempel på detta. Inför flera av reportagen har flera källor hörts och det finns inslag av kritisk granskning, t.ex. i artiklarna om distriktsläkaren respektive mögeldaghemmet. Det finns också exempel på rena nyhetsartiklar (Rejmyres äldsta företag och Skola till salu), kommunbudgetartiklar (Ny busshållplats), kritiska artiklar (Skytteklubben och Maten för dålig) och uppföljande artiklar (Gullvivans daghem). De artiklar som M.S. skrivit – såväl förr som senare – innefattar "självständig nyhetsvärdering, efterforskning och sammanvägning av olika källor eller någon form av kritisk granskning av ett svårbedömt underlag."

Under hösten 2016 skrev M.S. en artikel som godkändes för publicering av nyhetschefen. Utgivaren bestämde sig dock för att stoppa texten, dvs. att inte alls publicera den. Det händer att texter måste kompletteras och man ställer då texten och skjuter upp publiceringen. I detta fall slängdes dock M.S:s text i papperskorgen, trots att den hade godkänts av nyhetschefen och medan den låg för publicering på nätet. Det hör inte till en utgivares vardag att stoppa texter. Normalt är det arbetsledaren som i första hand avgör vad som ska publiceras även om det ytterst alltid är ansvarig utgivare som bestämmer. Arbetsledaren styr även över sådana frågor som vilka personer reportern bör intervjua och låta komma till tals. Utgivaren kopplas enbart in när det rör sig om känslig eller särskilt komplicerad materia. Sannolikt har agerandet föranletts av att det vid aktuell tidpunkt pågick förhandlingar rörande uppsägning av M.S.

Under våren 2017 var M.S., på eget initiativ, vid Katrineholms-Kuriren för att få skriva och utföra sådana arbetsuppgifter som en reporter gör. Flera av de jobb han gjorde blev förstasidesmaterial, s.k. ettapuffar. På förstasidan "puffar" man för artiklar som redaktionsledningen bedömer har mest läsvärde och som lockar till lösnummerköp och vidare läsning. De flesta av de artiklar som M.S. skrev under sin tid på Katrineholms-Kuriren var rena nyhetstexter och minst en av artiklarna – artikeln om eftergymnasial restaurangutbildning i Rejmyre – plockades dessutom upp och rapporterades om av tidningar inom Östgöta Media AB, t.ex. Folkbladet. Således har M.S:s uppslag och artikel haft ett uppenbart nyhetsvärde. M.S. var helt självgående från första dagen på Katrineholms-Kuriren och han arbetade helt själv med uppdraget. Det är inte riktigt att han endast "skuggat" en annan medarbetare. Han arbetade både som online- och printreporter.

De artiklar M.S. skrev på Katrineholms-Kuriren visar prov på både nyhetskänsla och god stilistik. Han har arbetat självständigt med artiklarna

och har självklart även fotograferat när han varit ute på reportage. M.S. har även tagit egna initiativ till och fått skriva om egna nyhetsuppslag. Artiklarna visar på stor journalistisk bredd. De handlar om allt från biodling och skolmästerskap i schack till kyrkoyal och rondellbygge. Det är alltså fråga om såväl typiskt lokaljournalistiska och som allmänna nyhetstexter, men också mer beskrivande reportage. Artiklarna visar att han har de kunskaper som Östgöta Media efterfrågar.

Lediga anställningar

Inför uppsägningen av M.S. fanns två lediga anställningar som han borde ha erbjudits; en som onlinereporter och en som webbredaktör.

Av protokollet från den centrala förhandlingen om turordning, som ägde rum den 10 och 28 november 2016, framgår att arbetsgivarsidan anförde att "det pågår för närvarande en internrekrytering för de lediga tjänster som finns" (webbredaktör, kulturreporter och kulturchef). Vidare anfördes att "M.Sä., som har anställts som webbredaktör var tidigare vikarie och har nu tillsvidareanställts, då arbetsgivaren bedömer att S. inte har tillräckliga kvalifikationer för tjänsten. Hon hade företrädesrätt och närmade sig brytpunkten på maximalt fyra års anställningstid i tidsbegränsad anställning enligt kollektivavtalet." Det angavs vidare att det eventuellt fanns en tjänst som onlinereporter ledig, som bolaget "menar att S. inte har tillräckliga kvalifikationer för."

Av protokollet, som justerats av parterna, framgår alltså att bolaget säger sig ha provat M.S:s kvalifikationer som såväl webbredaktör som onlinereporter, samt att befattningarna varit lediga respektive eventuellt lediga.

Anställningen som *onlinereporter* innehades tidigare av J.G. Hon sade upp sig den 15 november 2016, med sista arbetsdag den 15 december 2016. J.G. lämnade beskedet muntligen till redaktionschefen F.L., som sedan skickade ut information om detta till samtliga anställda på redaktionen den 30 november 2016.

Östgöta Media och M.Sä. ingick avtal om tillsvidareanställning som *webbredaktör* den 23 november 2016. Befattningen webbredaktör hade varit ledig sedan i vart fall den 1 november 2016. M.Sä. tillträdde dock anställningen först efter årsskiftet 2016/2017, eftersom hennes vikariat inte löpt ut dessförinnan.

M.S. hade redan vid uppsägningstidpunkten tillräckliga kvalifikationer för båda dessa anställningar eller hade i vart fall kunnat skaffa sig tillräckliga kvalifikationer inom en skälig upplärningstid. Eftersom M.S. inte erbjudits dessa anställningar var uppsägningen av honom inte sakligt grundad.

Turordningsbrott

När M.S. sades upp fanns inom turordningskretsen 39 arbetstagare med kortare anställningstid för vars arbeten han hade tillräckliga kvalifikationer. Dessa arbetstagare hade de befattningar som beskrivs nedan.

Tillräckliga kvalifikationer

Allmänt

M.S. har såväl utbildning som erfarenhet av reporterarbete samt relevanta färdigheter i övrigt. Vidare har flertalet av de aktuella anställningarna ett stort fokus på arbetsuppgifter som innehåller bildhantering i olika former och medier. M.S. har tillräckliga kvalifikationer för att kunna uppfylla de av bolaget tillämpade kompetenskraven eller har i vart fall i berörda delar kunnat skaffa sig tillräckliga kvalifikationer inom en skälig upplärningstid.

M.S. uppfyller kompetensnivå 1a genom sin samlade utbildning, sin erfarenhet och sitt mångåriga arbete som fotograf vid en tidningsredaktion, under alla förhållanden efter en kortare tids intern praktik och inskolning. Att vara fotograf är att utföra journalistiskt arbete. Han har skrivit artiklar och han har deltagit i intervjuer genom att ställa frågor när han arbetat som fotograf. Urval, uppslag och idéer är en stor del av en skrivande journalists arbete. M.S. har visat att han behärskar såväl detta som nyhetsvärdering. M.S. har under sin tid som fotograf följt uppdragen från början till slut och varit reportern behjälplig, även om det varit reportern som stått för själva texten. Med en kortare tids intern praktik och inskolning avses sedvanlig introduktion och en kortare tids upplärning, något som är naturligt för alla arbetstagare som har nya eller förändrade arbetsuppgifter. Någon total omskolning som hade krävt en annan yrkesvana eller en oskäligt lång upplärningstid hade det inte varit fråga om.

Såvitt avser kompetensnivå 1b behärskar M.S. ostridigt redan fotografering och filmning. M.S. har tillräckliga kvalifikationer även för de delar som består av att kunna skriva och arbeta mot en deadline.

Beträffande kompetensnivå 2 anges i befattningsbeskrivningarna att detta innebär att redaktionsledningen ansvarar för att specificera vilka plattformar, kanaler och program som gäller samt se till att tillhandahålla specifika utbildningar. I praktiken har detta inneburit att bolagets anställda fått genomgå en utbildning om 30 minuter i webbpubliceringsverktyg respektive två timmar i sidstomning, dvs. sidplanering och sidredigering. Resten förväntas de anställda lära sig vartefter de jobbar och i takt med att de blir mer insatta i arbetsuppgifterna. M.S. är snabblärd vad gäller ny teknik och har varit med om flera tekniskiften under sin tid hos bolaget. Det har inte framgått på vilket sätt han inte skulle klara av att uppfylla kompetensnivå 2 efter de av Östgöta Media tillhandahållna utbildningarna och en tids arbete.

Flera av de kvarvarande arbetstagarna saknar kunskaper om fotografering och filmning, trots genomgången utbildning. En del medarbetare har fortfarande inte genomgått utbildning i rörlig bild. Förbundet gör inte gällande att bolaget har andra anställda som inte skulle klara av att inom en skäligen upplärningstid skaffa sig tillräckliga kvalifikationer – eller ”nøjaktiga” som bolaget själv anser räcker – i fråga om foto och rörlig bild, men förbundet gör gällande att bolaget har anställda som inte uppfyllde de av bolaget uppställda kompetenskraven innan de började sina nya arbeten. Här avses då kunskaper i foto och rörlig bild, webbpublicering samt sidstomning. Till exempel genomgick lokalreportrarna utbildning i rörlig bild först under november 2017.

När Östgöta Media anställde vikarier inför sommaren 2017 har varken de aktuella kompetensnivåerna krävts eller uppfyllts. Östgöta Media anställde vikarier som varken hade utbildning eller tillräcklig erfarenhet för att klara av sin arbetsuppgifter på ett bra sätt.

Östgöta Media har enbart erbjudit M.S. kompetensutveckling inom fotografi, och inte i form av t.ex. skrivarkurser. Östgöta Media har inte ens när fotograferna själva framställt önskemål om skrivarkurser erbjudit dem sådan kompetensutveckling. M.S. har inte avstått från möjligheter till breddning och kompetens till förmån för sitt fotografiska intresse. Om M.S. under sin anställning som fotograf visat intresse eller inte för skrivande eller för vakanta befattningar som reporter, saknar för övrigt relevans för frågan om han har tillräckliga kvalifikationer.

Angående de olika befattningarna anförs följande.

Reporter Folkbladet, printreporter och onlinereporter

M.S. kan utföra det arbete som ingår i befattningarna. En stor del av arbetet består av klassisk lokaljournalistik. M.S. har erfarenhet av lokaljournalistik senast från våren 2017. Enligt befattningsbeskrivningen krävs inte uttryckligen erfarenhet av så kallat ”grävjobb”, dvs. grävande journalistik. Grävjobb utförs mycket sällan hos bolaget, varför det i praktiken är mycket osannolikt att M.S. skulle ställas inför detta, särskilt eftersom sådant arbete inte bygger på direktiv från arbetsledningen. M.S. har hur som helst tillräckliga kvalifikationer för att arbeta med såväl grävande journalistik som övriga aktuella uppgifter. Introduktionsmässigt handlar det främst om att lära sig det redaktionella texthanteringssystemet och uppskattningsvis kan det ta några veckor eller som längst någon månad innan han uppnått fullt tempo samt ”vässat” till skrivandet lite.

Webbredaktör

Webbredaktörens arbete är mer tekniskt än reportrarnas. Webbredaktörerna gör ”körschemat” för när artiklar ska ut på sajterna. De texter som webbredaktörerna skriver är i form av korta ”blänkare” och ”notiser”, som t.ex. ”blåljusgrejor”. M.S. har god teknikvana och de journalistiska

kunskaper som krävs för detta arbete. Han behöver en kortare tids introduktion/upplärning internt om någon eller några dagar för att lära sig de redaktionella systemen och därutöver några veckors upplärningstid.

Lokalreporter i Söderköping och Finspång

M.S. har arbetat med lokaljournalistik och även utfört praktik som lokalreporter under 2017. M.S. har sedan tidigare lokalkännedom om Finspång. Han har tillräckliga kvalifikationer för att arbeta med grävande journalistik. Upplärningstiden kan uppskattas till några veckor eller som längst någon månad.

Videoreporter och tv-reporter

Som fotograf har M.S. fördel av att länge ha arbetat med rörlig bild, filmat och även själv ställt frågor vid filmningen så att det blivit ett reportage. Även i övrigt behärskar han de journalistiska arbetsuppgifter som dessa befattningar innefattar. M.S. har tillräckliga kvalifikationer för dessa befattningar. Introduktionen/upplärningstiden bedöms utgöra några dagar. Några av arbetstagarna på dessa befattningar har ursprungligen arbetat som reportrar och hade inte några omfattande tekniska kunskaper inledningsvis, utan behövde viss upplärningstid.

Familjeredaktör

Befattningen som familjeredaktör innebär inte arbetsledning. Tidigare har inte särskilt lönetillägg utgått för denna befattning, utan det är först från och med februari 2018 som sådant har utgått, vilket talar för att arbetsledning inte ingår. M.S. har emellertid erfarenhet av arbetsledning. Han har gjort inhopp som bildredaktör och då haft arbetsledande ställning, på så sätt att det var han som bestämde vilka fotografer som åkte ut på olika uppdrag. Under 2015 tjänstgjorde M.S. som bildchef vid 21 olika tillfällen och hade därvid en arbetsledande befattning som han fick ett så kallat "desktillägg" för. M.S. gjorde även inhopp som bildchef vid ett femtontal tillfällen. Med hänsyn till Östgöta Medias ekonomiska situation valde M.S. emellertid av solidariska skäl att avstå från att skriva upp något desktillägg i samband med sin tids- och lönerapportering.

M.S. har erfarenhet av en arbetsledande funktion genom inhoppet som bildchef och därutöver har han kompetens för de arbetsuppgifter som ingår i befattningen. Liksom övriga befattningar kan M.S. sättas i produktion från dag ett. Introduktion/intern inskolning för att "bli varm i kläderna" bedöms utgöra några veckor till någon månad.

Ekonomiskt skadestånd

Mot bakgrund av bolagets lönepolicy, enligt vilken grundlönen för medarbetare som omplacerats till andra befattningar aldrig sänkts, gör förbundet gällande att det ekonomiska skadeståndet ska motsvara M.S:s tidigare grundlön om 32 608 kr. För alla aktuella befattningar, med undantag för

familjeredaktör, ingår arbete på obekvämt arbetstid och därmed en rätt till ersättning härför. För befattningen som familjeredaktör utgår sedan februari 2018 även ett fast lönetillägg om 3 000 kr. Eftersom det ekonomiska skadeståndet ska bestämmas med utgångspunkt i den lön m.m. som skulle ha varit förenad med den befattning som M.S. skulle haft om han fått kvarstå i arbete hos bolaget, ska således ob-ersättningen respektive det fasta lönetillägget medräknas.

Vid en genomsnittsberäkning utgör den månatliga ersättningen för obekvämt arbetstid för befattningar inom webben 1 955 kr, online (dit numera alla lokal- och printreportrar hör) 1 119 kr, samt video 1 884 kr.

För befattning inom webben utgör således M.S:s krav på ekonomiskt skadestånd 32 608 kr + 1 955 kr, dvs. 34 563 kr per månad, för befattning inom online 32 608 kr + 1 119 kr, dvs. 33 727 kr per månad och för befattning inom video 32 608 kr + 1 884 kr, dvs. 34 492 kr per månad.

För februari 2018 respektive perioden 1–12 mars 2018 blir således kravet på ekonomiskt skadestånd, avseende lön plus ob-ersättning, följande för befattning inom webb: 34 563 kr respektive 16 636 kr; online: 33 727 kr respektive 13 306 kr; video: 34 492 kr respektive 13 608 kr; familjeredaktör: 35 608 kr respektive 14 048 kr.

Därtill kommer semesterersättning med 5,4 procent på grundlönen samt 0,5 procent på den rörliga delen som betalats ut under intjänandeåret. Semesterersättningen uppgår till 1 878 kr per semesterdag för webb; 1 828 kr per semesterdag för online; 1 874 kr per semesterdag för video och 1 761 kr per semesterdag för familjeredaktör. För enkelhetens skull utgår förbundet från ett genomsnitt, vad gäller befattningarna inom webb, online och video, på 1 860 kr per semesterdag ($1\,878 + 1\,828 + 1\,874 / 3$).

M.S. har haft rätt till 30 semesterdagar per år. För perioden den 1 februari–12 mars 2018 skulle han ha intjänat fyra semesterdagar. Semesterersättning för perioden den 1 februari–den 12 mars 2018 blir 7 440 kr ($1\,860 \times 4$) för webb, online och video, respektive 7 691 kr vad avser familjeredaktör.

Om M.S. inte skulle anses ha rätt till ett ekonomiskt skadestånd baserat på sin tidigare grundlön vitsordar förbundet en månatlig sådan om 30 000 kr, baserat på bolagets lönpolicy. För perioden februari 2018 respektive den 1 t.o.m. 12 mars 2018 blir då kravet på det ekonomiska skadeståndet, avseende lön plus ob-ersättning, följande för befattning inom webb: 31 955 kr respektive 12 607 kr, online: 31 119 kr respektive 12 277 kr, video: 31 884 kr respektive 12 579 kr, familjeredaktör: 33 000 kr respektive 13 019 kr.

Semesterersättning för perioden den 1 februari t.o.m. den 12 mars 2018 blir 6 876 kr ($1\,719$ kr per semesterdag vid en genomsnittsberäkning i enlighet med tidigare ovan $\times 4$) för webb, online och video respektive 7 128 kr vad avser familjeredaktör.

Arbetsgivarparterna

Sammanfattning av grunderna

Efter en grundlig omplaceringsutredning konstaterade Östgöta Media att M.S. saknade tillräckliga kvalifikationer för de vid uppsägningstillfället lediga befattningarna, som kom att tillsättas av andra redan anställda medarbetare. När M.S. sades upp hade Östgöta Media tillsatt de lediga befattningarna med personer som bolaget ansåg uppfylla uppställda kvalifikationskrav och någon ledig befattning som M.S. kunde omplaceras till fanns därför inte. Det bestrids således att uppsägningen skett utan saklig grund.

M.S. saknade även tillräckliga kvalifikationer för de arbetsuppgifter som innehades av medarbetare med kortare anställningstid än han. Det bestrids således att Östgöta Media gjort sig skyldigt till turordningsbrott.

Om Östgöta Media

Östgöta Media bildades 2008. Bolaget ger ut de prenumererade morgontidningarna Östgöta Correspondenten, Norrköpings Tidningar, Folkbladet, Motala Vadstena Tidning, Västerviks-Tidningen och ett antal gratistidningar. Till respektive tidning finns en ”sajt” på nätet. Vidare har Östgöta Media ett par tv-kanaler m.m.

Östgöta Media har efter omorganisationen 136 anställda journalister inom fyra turordningskretsar. Turordningskretsarna består av Norrköping, Linköping, Västervik och Motala. I Norrköpingskretsen finns 67 anställda, varav tre i Finspång och tre i Söderköping/Valdemarsvik. I Linköpingskretsen finns 48 anställda, varav tre i Mjölby, en i Kisa och en i Åtvidaberg. I Västervikskretsen finns tolv anställda och i Motalakretsen finns nio anställda.

Antalet journalister har minskat med ett 60-tal sedan början av 2015, vilket innebär att det ställs större och andra krav på medarbetarna än tidigare. Detta beror inte bara på att antalet medarbetare minskat utan även på att medielandskapet har förändrats.

När Östgöta Media bildades 2008 fördes ett antal verksamheter in i bolaget. De olika tidningsredaktionerna fortsatte dock att i stort arbeta var för sig och det var först efter omorganisationen i början av 2016 som en gemensam redaktionell organisation för samtliga tidningar m.m. infördes. Samtidigt genomfördes omfattande förändringar av sättet att arbeta. Bolaget gjorde en genomgång av kravspecifikationerna för de olika befattningarna, vilket innebar att man ställde högre krav än tidigare.

Den redaktionella verksamheten är uppdelad i en onlineorganisation och en printorganisation, dvs. den tryckta tidningen. Onlineorganisationen har företräde framför printorganisationen.

Onlineorganisationens uppgift är att driva trafik till bolagets sajter och få till s.k. konverteringar, dvs. att ”gratis-läsare” väljer att bli prenumeranter och således att betala för att läsa Östgöta Medias journalistiska innehåll online.

Organisationen består av lokala nyhetsgrupper i Linköping, Norrköping, Motala och Västervik. Grupperna utför det dagliga nyhetsarbetet och producerar allt nyhetsmaterial som hamnar både på onlineplattformar och i tidningarna (print). Förutom de lokala nyhetsgrupperna ingår bolagets sportredaktion, videoredaktion och webbnav i onlineorganisationen. Sportredaktionen producerar och publicerar alla sportnyheter i bevakningsområdet, både online och i tidningarna. Videoredaktionen producerar och publicerar videonyheter för både broadcast-tv och onlineplattformar. Webbnavet hanterar alla Östgöta Medias onlineplattformar och producerar, publicerar och förädlar material från hela nyhetsorganisationen.

Printorganisationen levererar dagliga papperstidningar av hög kvalitet. I organisationen ingår ett sidplaneringsnav, som väljer ut, förädlar, planerar och förredigerar material från onlineorganisationen till papperstidningarna inom Östgöta Media. Lokalreportrar och kulturedditionen tillhör också printorganisationen, liksom en redaktör för Östgöta Medias gratistidningar och en bildchef som har till uppgift att hantera bilder från bolagets reportrar, utbilda, ge feedback och värna om kvalitén på bilderna i framförallt papperstidningarna.

M.S:s utbildning och anställning

M.S. anställdes som pressfotograf på Finspångsredaktionen 1983. Han var under åren 1985–1988 studieledig för att läsa in gymnasiekompetens och därefter grundläggande högskoleutbildning på journalistlinjen vid Göteborgs universitet. M.S. var åter i tjänst i januari 1989. Från sommaren 1990 till januari 1991 var han föräldraledig. Sedan det beslutats att tidningen inte skulle ha någon fast schemalagd fotograf i Finspång, omplacerades han i mars 1991 till centralredaktionen i Norrköping.

Den utbildning M.S. läste vid Göteborgs universitet var en grundläggande utbildning på två år, vilket inte ger någon universitetsexamen. Då gällande kollektivavtal, vilket var ett tarifförlovsavtal, gav sådan utbildning två ”tjänsteår i pressen”. Även viss frånvaro gav ”tjänsteår i pressen”, t.ex. sjukdomstid, föräldrapenning i samband med barns födelse eller tillfällig föräldrapenning, ledighet enligt studieledighetslagen och förtroendemannalagen. I senare kollektivavtal, där tarifförlovsystemet ersatts med individuell och differentierad lön, krävs akademisk examen i journalistik eller annan akademisk examen om minst tre års heltidsstudier för att få den högre lönestälningen. M.S. fick ”två år i pressen” redan medan han var studieledig för gymnasiestudier.

Under tiden som fotograf vid Finspångsredaktionen och mellan studieledigheten och föräldraledigheten, dvs. en period om cirka ett och ett halvt år, skrev M.S. texter av enklare slag. Det var fråga om helgbevakningstexter, ofta med rejäla bilder, som han hade tid att göra samtidigt med sitt rullande

schema som fotograf. Ingen av artiklarna har inslag av självständig nyhetsvärdering, efterforskning och sammanvägning av olika källor, eller någon form av kritisk granskning av ett svårbedömt underlag.

Journalistförbundet har bl.a. hänfört sig till en ”ställd” artikel för Norrköpings Tidningar hösten 2016. M.S. lämnade vid detta tillfälle, under pågående förhandlingar om hans kvalifikationer, in en icke beställd text som han skrivit på sin fritid. Texten hade uppenbara journalistiska brister och kom aldrig att publiceras. Framför allt var texten ensidig och saknade motpartens syn, vilket bl.a. visar att M.S. inte har förstått punkt 13 i de pressetiska reglerna. Det är inte, som Journalistförbundet påstår, ovanligt att utgivaren ställer texter. Det hör till utgivarens vardag att ställa texter som är tveksamma eller på annat sätt inte håller måttet.

M.S. har inte varit praktikant på Katrineholms-Kuriren. En medarbetare på Katrineholms-Kuriren, tidigare fotograf, frågade om en bekant till honom som var arbetslös fotograf kunde få vara med honom för att se hur arbetet fungerade och få prova på att skriva texter för att bredda sin kompetens, eftersom han var arbetslös och inte hade skrivit på många år. Katrineholms-Kuriren accepterade förslaget och gav M.S. några uppdrag. Dessa utgjorde inte några ”snabba” nyhetsjobb och var inte förenade med någon deadline. De artiklar som M.S. skrev för Katrineholms-Kuriren 2017 har i grunden ingen annan karaktär än de artiklar som han skrivit tidigare. I princip ”skuggade” M.S. Katrineholms-Kurirens medarbetare när det passade M.S.

Lediga anställningar

Östgöta Media genomförde under 2016 en organisationsförändring, som innebar en minskning av antalet anställda. En förändring var att den s.k. bildbyrån (fotoavdelningen) i princip lades ner. Detta berörde åtta fotografer, bland dem M.S. I övrigt togs några lediga anställningar bort, liksom en ledarskribent, chefredaktören för Motala Vadstena Tidning och en reporter.

Övertaligheten löstes främst genom omplaceringar, individuella överenskommelser, att medarbetare lämnade anställningen på egen begäran utan avtal med Östgöta Media samt att visstidsanställningar avslutades. Övertaligheten medförde att en medarbetare i Västervik och en medarbetare i Norrköping sades upp. Den sistnämnde var fotografen M.S.

När bildbyrån lades ner prövades varje berörd medarbetares kvalifikationer för lediga befattningar. Prövningen fortgick under hela perioden som omorganisationen pågick.

M.Sä. anställdes som webbredaktör kort innan hon skulle bli tillsvidareanställd enligt reglerna i kollektivavtalet. M.Sä. hade under en längre tid haft skilda vikariat. Hon vikarierade för K.Ö., som varit tjänstledig en längre tid. Hans tjänstledighet gick ut den 31 december 2016, men han sade upp sig på egen begäran den 31 oktober 2016. M.Sä:s vikariat löpte den 1 september 2016–31 december 2016. Den 16 november 2016 fick M.Sä. en tillsvidareanställning på den befattning som hon vikarierade på. Bolaget

uppfattade situationen på det sättet att eftersom K.Ö. fortfarande var anställd, men tjänstledig, och M.Sä. hade ett pågående vikariat för denna befattning till den 31 december 2016 så tillsattes samma befattning den 1 januari 2017.

J.G. sade upp sig från sin anställning som onlinereporter den 23 november 2016 med sista anställningsdag den 31 december 2016. Östgöta Media beslutade, genom redaktionschefen F.L., den 6 december 2016 att internt utlysa befattningen som ledig. M.S. sades upp den 1 december 2016. En onlinereporter tillsattes sedan internt med en sedan tidigare anställd medarbetare.

Det fanns alltså inte någon ledig befattning när M.S. sades upp.

Tillräckliga kvalifikationer

Allmänt

I samband omorganisationen 2015 formulerade Östgöta Media de kompetenskrav som skulle uppfyllas för de kvarvarande anställningarna inom bolaget. Dessa benämndes kompetensnivå 1 a, 1 b och 2. Därutöver upprättade bolaget befattningsbeskrivningar för de kvarvarande anställningarna.

Östgöta Media har genomfört en grundlig omplaceringsutredning avseende M.S. Utredningen har omfattat hela perioden från det att omorganisationen inleddes fram till tidpunkten för uppsägningen. Det har gjorts en individuell bedömning av varje person. Vid bedömningen av M.S:s kvalifikationer har bolaget tagit fram allt som M.S. producerat under sin tid inom organisationen, dvs. även de artiklar som M.S. skrev då han var lokalreporter i Finspång. Vid tillsättningarna har det avgörande varit vem som har vilka kvalifikationer för aktuella anställningar, även om bolaget också har beaktat anställningstid.

M.S. var anställd som pressfotograf och inget annat. När Östgöta Media övervägt möjligheterna att omplacera M.S. har man bedömt helhetsbilden, dvs. att han gick en journalistutbildning på 1980-talet, att han därefter skrivit ett antal enklare artiklar och att han haft ett samarbete med reportrar under anställningen som fotograf. Detta kompenserar inte att han i övrigt endast har arbetat som pressfotograf.

M.S. uppfyllde således inte de vid omorganisationen uppställda kompetenskraven som gäller för – och uppfylls av – samtliga kvarvarande medarbetare.

Beträffande kompetensnivå 1a är den avgörande bristen att M.S. saknar erfarenhet av och kunskap om att intervjua och nyhetsvärdera samt om hur man skriver och redigerar texter. Arbetsgivarparterna utgår i och för sig från att M.S. uppfyller kraven på kunskap om källhantering och regler om meddelarskydd m.m.

Beträffande kompetensnivå 1b innehar M.S. de kvalifikationer som krävs i fråga om att fotografera och filma, men han uppfyller inte kraven i övrigt på att skriva och arbeta mot en deadline. Man måste kunna fylla sidorna med text och inte bara med bilder, och skriva med sådan god kvalitet att materialet inte behöver redigeras i efterhand.

Att M.S. inte uppfyller kompetensnivå 2, beror delvis på att han inte uppnår kompetensnivå 1b. För att nå upp till kompetensnivå 2 måste man, utöver att skriva själva texterna, även kunna anpassa och bearbeta dessa för publicering på olika plattformar, såsom för tv och i print eller online. Det är fråga om en avancerad redigering av det egna textmaterialet. Det handlar alltså inte huvudsakligen om att kunna hantera tekniken, som Journalistförbundet fokuserar på, utan om att kunna behandla det skrivna ordet på ett relevant sätt. Arbetsgivarparterna kan inte vitsorda Journalistförbundets påstående i fråga om de av bolaget tillhandahållna utbildningarnas längd.

Det är riktigt att inte alla medarbetare har genomgått erforderlig utbildning i fråga om fotografering och rörlig bild. Branschen har en drygt 20-årig erfarenhet av att utbilda skrivande journalister att ta bilder. Det blir kanske inte bilder av samma kvalitet som de M.S. tar, men det krävs inte någon lång utbildning för att kunna ta nöjaktiga bilder, och detta har ansetts tillräckligt. Alla de 39 arbetstagare, till vars arbete förbundet gör gällande att M.S. skulle ha omplacerats, har eller kunde inom skälig tid, skaffa sig tillräckliga kvalifikationer i dessa avseenden.

M.S. har haft samma möjligheter till kompetensutveckling som alla övriga medarbetare. Östgöta Media och dess föregångare har systematiskt erbjudit alla att söka skrivarkurser, andra befattningar än den medarbetaren själv innehar etc. Dock har det krävts att medarbetaren själv har haft ett önskemål att kompetensutveckla sig, både i egen befattning som i andra befattningar, för att bolaget ska agera med att utöka kompetensen utöver att hantera ny teknik och nya program. M.S. har fått kompetensutveckling när det gäller digital fotografering och bildhantering. M.S. har aldrig blivit nekad någon utbildning han sökt. Det finns en särskild bestämmelse i kollektivavtalet om kompetensutveckling. Enligt bestämmelsen har företaget och medarbetaren ett ömsesidigt ansvar för kompetensutvecklingen. Vidare har medarbetarna rätt att gå utbildningar på FOJO (Institutet för fortbildning för journalister) på betald arbetstid.

Östgöta Media har i samtliga fall gjort en individuell bedömning i samband med arbetsbristuppsägningar om en medarbetare har tillräckliga kvalifikationer för aktuella befattningar, och i tre andra fall har fotografer bedömts ha detta. Östgöta Media har gjort bedömningen att M.S. inte uppfyller de grundläggande kraven för aktuella befattningar, eftersom det är helt andra yrken inom den journalistiska sfären som han gör anspråk på. Det krävs med andra ord en annan yrkesvana som än den M.S. har. M.S. saknar reportervana och det skulle krävas en avsevärd upplärningstid som bolaget inte behöver tåla.

M.S. har inte haft tillräckliga kvalifikationer för befattningarna som onlinereporter och webbredaktör eller för det arbete som någon av 39 arbetstagarna, med kortare anställningstid än honom, utförde.

Angående de olika befattningarna anförs följande.

Reporter Folkbladet, Printreporter, Onlinereporter

Kraven är likartade för dessa tre befattningar. Onlinereporterns huvudinriktning är att leverera text, bild, rörlig bild och livesändningar för direktpubliceringar på olika plattformar, med av nyhetschefen bestämda längder. Det krävs god kunskap om lokal journalistik och även erfarenhet av så kallat ”grävjobb”, dvs. grävande journalistik.

Webbredaktör

Varje webbredaktör har ett ansvar för en egen sajt. Det innebär att medarbetaren har ett direkt ansvar för att både skriva texter, redigera och skriva om andras texter. Det innebär också ett ansvar att kontinuerligt publicera och välja såväl eget som andras material, som nyhetsbyråmaterial för aktuell sajt och att förpacka och locka till läsning så att trafikmålen för sajten uppnås.

Lokalreporter i Söderköping och Finsspång

En stor del av lokalreportrarnas arbete består av att bevaka myndigheter och företag på respektive ort. Detta omfattar en självständig nyhetsvärdering, research, källkritik, faktakoll, intervjuteknik och grävande journalistik. Vidare omfattas naturligtvis även den typ av notiser som M.S. skrev för mer än 25 år sedan. Lokalreportrarna har ett ansvar för att fylla sitt respektive utrymme, både i print och digitalt, på ett för läsarna relevant sätt.

Videoreporter och tv-reporter

Befattningarna innebär att från grunden göra eller bearbeta fullständiga inslag, dvs. att spela in, intervjua, redigera, skriva manus, spela och göra ”påor”. M.S. har stått bakom kameran och filmat vid några tillfällen, men det är endast en del av arbetsuppgifterna.

Anställning som videoreporter kräver omfattande tekniska kunskaper och handlar långt ifrån bara om att stå bakom en kamera och ställa frågor framför kameran med en intervjuperson eller agera själv. Som videoreporter ska man snabbt kunna klippa och redigera sitt material. Man ska filma samtidigt som man agerar nyhetsreporter och ställer frågor. Man måste också kunna göra journalistiska bedömningar samt kunna skriva och med egen röst läsa in egna speaker-texter. Vidare ingår ofta ingående research inför uppdraget. Man ska även kunna agera framför kameran i program, nyhetsinslag och livesändningar.

M.S. uppfyller i denna del endast kravet på att kunna filma.

Familjeredaktör

Familjeredaktören var vid tillfället att likställa med printreporter med ett redaktörsansvar. En familjeredaktör skriver egna texter och gör omfattande porträtt. Familjeredaktören arbetsleder reportrarna när dessa arbetar med familjematerial, och har även planerings-, budget- och inköpsansvar för det material som köps av frilansare. Det innebär att familjeredaktören dels lägger ut arbete på enskilda frilansare, dels bedömer förslag och idéer från dessa. Här krävs lång erfarenhet av att läsa andras texter, samt redaktörskap, arbetsledarförmåga och stort eget ansvar för all planering som förekommer på avdelningen. M.S. har inte kvalifikationer för detta och har inte någon erfarenhet av arbetsledning.

M.S. har inte vikarierat som bildchef med de arbetsuppgifter som en sådan har. En bildchef har en arbetsledande ställning och ett budgetansvar. M.S. har inte haft någon arbetsledande ställning. Han har dock, liksom andra fotografer, under bildchefens frånvaro gjort "listan", dvs. fördelat de olika fotouppdrag en under dagen på befintliga fotografer och för det fått ett särskilt tillägg.

M.S. har inte av "solidariska skäl" avstått från att notera när just han av fotograferna fördelade uppdragen. I själva verket berodde detta på att fotograferna fortsättningsvis skulle fördela uppdragen mellan sig.

Ekonomiskt skadestånd

För det fall M.S. skulle bedömas ha tillräckliga kvalifikationer till någon av de aktuella befattningarna, vitsordas 28 000 kr per månad, vilket skulle vara relevant ingångslön för en arbetstagare med treårig universitetsutbildning och några års relevant yrkeserfarenhet.

Det är riktigt att M.S:s grundlön var 32 608 kronor. Det är även korrekt att medarbetarna vanligtvis vid en omplacering hos bolaget, där arbetsgivaren genom sin ensidiga rätt att leda och fördela arbetet omplacerar en medarbetare till en annan befattning, får behålla den lön som denne hade vid omplaceringstillfället. Detsamma gäller om arbetsgivare och medarbetare i andra situationer kommit överens om en annan befattning. Situationen beträffande M.S. är dock en annan. Bolaget har inte valt att omplacera M.S. och inte heller kommit överens med honom om annan anställning. En månadslön om 28 000 kr motsvarar lönen på nyanställningsnivå för den som har viss erfarenhet av aktuell befattning.

Det finns inget som säger att just M.S. med sin bristande erfarenhet skulle arbeta på obekvämt arbetstid. Skulle Arbetsdomstolen finna att bolaget skulle schemalägga honom på obekvämt arbetstid vitsordas emellertid beloppen.

Det är korrekt att familjeredaktören sedan 2018 har ett tillägg. Det finns inget som säger att M.S. skulle ha fått ett tillägg om han fått befattningen som familjeredaktör.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det ekonomiska skadeståndet ska baseras på en månadslön om 32 608 kr samt ob-ersättning vitsordas beräkningen samt den semesterersättningen som framräknats av förbundet. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att ob-ersättning inte ska utgå vitsordas den framräknade månadslönen samt 1 043 kr i semesterersättning.

För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att det ekonomiska skadeståndet ska baseras på 30 000 kr jämte ob-ersättning vitsordas beräkningen samt den semesterersättning som framräknats av Journalistförbundet. För det fall Arbetsdomstolen skulle finna att ob-ersättning inte ska utgå vitsordas den framräknade månadslönen samt 6 480 kr i semesterersättning

För det fall Arbetsdomstolen kommer fram till att det ekonomiska skadeståndet ska baseras på 28 000 kr vitsordas 28 000 kr för februari samt 10 338 kr för mars, vilket sammanlagt blir 38 338 kr, samt semesterersättning om 6 048 kr. Kommer Arbetsdomstolen fram till att även ob-ersättning ska ingå vitsordas de av Journalistförbundet framräknade beloppen.

Skulle Arbetsdomstolen komma fram till att M.S. har tillräckliga kvalifikationer för arbetet som familjeredaktör och att lönetillägget ska utgå vitsordas 31 000 kr för februari samt 11 446 kr för mars, vilket sammanlagt blir 42 446 kr, samt semesterersättning om 6 696 kr.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. På Journalistförbundets begäran har förhör hållits med M.S., U.S. (prefekt vid JMG Göteborgs universitet), C.S. (reporter vid Östgöta Media), E.B. (reporter vid Östgöta Media), J.G. (reporter vid Östgöta Media), H.H. (frilansande journalist), T.N. (journalist), U.K. (journalist), L.S. (journalist) och M.Sö. (tidigare nyhetschef hos Östgöta Media). På arbetsgivarparternas begäran har förhör hållits med A.Li. (vd för Östgöta Media), F.L. (redaktionschef vid Östgöta Media), A.L. (nyhetschef på Katrineholms-Kuriren), N.O. (webbredaktör), R.M. (tidigare redaktionschef för Nya Wermlands Tidning) och T.F. (redaktionschef för Mittmedia Hälsingland). Parterna har också åberopat skriftlig bevisning.

Domskäl

Tvisten

Östgöta Media har efter en omorganisation sagt upp M.S. på grund av arbetsbrist. Tvisten gäller om Östgöta Media brutit mot 7 § andra stycket anställningsskyddslagen genom att inte erbjuda M.S. arbete som onlinereporter eller webbredaktör eller, för det fall uppsägningen skulle anses sakligt grundad, om Östgöta Media brutit mot 22 § anställningsskyddslagen genom att inte erbjuda M.S. någon av 39 angivna befattningar vars arbete utfördes av arbetstagare med kortare anställningstid än M.S.

En förutsättning för att Journalistförbundets talan ska vinna bifall är att M.S. har tillräckliga kvalifikationer för någon av de ovan angivna befattningarna. Arbetsdomstolen prövar därför denna fråga först. För det fall Arbetsdomstolen finner att M.S. har tillräckliga kvalifikationer för någon eller några av befattningarna kommer domstolen att pröva om Östgöta Media genom att inte erbjuda M.S. den eller dessa har brutit mot anställningsskyddslagen på sätt som har gjorts gällande av Journalistförbundet och om Östgöta Media ska betala skadestånd till M.S.

Rättsliga utgångspunkter

En uppsägning är inte sakligt grundad om det är skäligt att kräva att arbetsgivaren bereder arbetstagaren annat arbete hos sig (7 § andra stycket anställningsskyddslagen). För att det ska vara skäligt att kräva att en arbetsgivare erbjuder en arbetstagare annat ledigt arbete måste arbetstagaren ha tillräckliga kvalifikationer för arbetet. I 22 § anställningsskyddslagen, som handlar om turordningen vid uppsägning på grund av arbetsbrist, hänvisas till begreppet tillräckliga kvalifikationer.

Med tillräckliga kvalifikationer avses att arbetstagaren ska ha de allmänna kvalifikationer som arbetsgivaren normalt kräver av den som söker den aktuella befattningen (se t.ex. AD 2016 nr 15 med däri gjorda hänvisningar). Arbetsgivaren får alltså inte tillämpa andra eller strängare kvalifikationskrav än vad denne i övrigt tillämpar för den aktuella befattningen. Arbetsgivaren har dock rätt att själv bestämma vilka kvalifikationer krävs för en viss befattning och också med tiden höja kvalifikationskraven, så länge kvalifikationskraven inte framstår som obefogade eller överdrivna eller är uppställda för att försöka kringgå lag eller avtal eller annars strider mot god sed på arbetsmarknaden (jämför t.ex. AD 2013 nr 67).

Det krävs normalt inte att arbetstagaren från första dagen efter omplaceringen ska fullt ut behärska de nya arbetsuppgifterna. En arbetstagare som måste omplaceras för att undgå att bli uppsagd ska ges möjlighet att inom rimlig tid lära sig de nya arbetsuppgifterna. En arbetstagare kan emellertid inte göra anspråk på arbetsuppgifter som skulle kräva omskolning eller en yrkesvana som denne inte har (se t.ex. AD 2011 nr 5).

Utgångspunkten är att arbetsgivaren har bevisbördan för vilka kvalifikationskrav som faktiskt ställs upp av arbetsgivaren och för att en arbetstagare saknar tillräckliga kvalifikationer i förhållande till kraven.

I AD 1998 nr 94 ansågs två fotografer vid Västgöta-Tidningar, som sagts upp på grund av arbetsbrist, inte ha tillräckliga kvalifikationer för arbete som allmänreportrar.

Omorganisationen av Östgöta Media

Av utredningen framgår följande.

Östgöta Media genomförde under 2016 större förändringar av sin organisation i syfte dels att komma till rätta med minskade intäkter, dels att hantera det nya medielandskapet där papperstidningar förlorat i betydelse och där nyheter i ökande grad konsumeras digitalt på internet.

Genom omorganisationen infördes en gemensam redaktionell organisation för samtliga nyhetssajter och tidningar m.m. Verksamheten är uppdelad i en online- och en printorganisation. Allt nyhetsmaterial som produceras kan hamna både på onlineplattformar och i tidningarna (print). Fokus i organisationen ligger på onlinepublicering, vars uppgift är att driva trafik till bolagets sajter och få till s.k. konverteringar, dvs. att ”gratis-läsare” väljer att bli betalande prenumeranter. Bolaget producerar även videonyheter för både broadcast-tv och onlineplattformar.

Under 2016 minskades antalet medarbetare först med 22 personer och i en andra omgång med 12 personer. Därefter har organisationen minskat med ytterligare 10–12 personer.

En av de förändringar som genomfördes var att den s.k. bildbyrå, där fotograferna var placerade, minskades till att bara omfatta en bildchef. De rena befattningarna som fotograf avvecklades. I stället tar reportrarna själva bilder till sina artiklar och reportage. Östgöta Media insåg att detta skulle minska kvaliteten på bilderna, men gjorde bedömningen att det var en nödvändig följd av de andra förändringar som bolaget ville göra.

Genom omorganisationen har de enskilda journalisternas arbetsuppgifter breddats. Journalisterna måste kunna redigera sin egen text, omarbeta den och göra den klar för publicering på olika plattformar, dvs. både online, print och eventuellt även som videonyhet. De förväntas även kunna fotografera och i viss mån ta rörliga bilder. Man talar i branschen om multijournalister.

Östgöta Medias kvalifikationskrav

I samband med omorganisationen 2016 formulerade Östgöta Media nya kompetenskrav för de kvarvarande befattningarna. Kraven syftade enligt bolaget till att säkerställa det kompetensbehov som den nya organisationen behövde. Följande krav angavs.

Kompetensnivå 1a: journalistisk inhämtning. Innefattar idé, nyhetsvärdering, research, faktakoll, hantering av intervjuteknik osv.

Kompetensnivå 1b: journalistisk paketering. Innefattar att skriva, fota och filma och leverera innehållet med god kvalitet och inom rimlig tid.

Kompetensnivå 2: att publicera och redigera materialet på olika typer av plattformar för flera olika kanaler. Redaktionsledningen ansvarar för att specificera vilka plattformar, kanaler och program som gäller samt se till att tillhandahålla specifika utbildningar.

Kompetensnivå 1 var en grundkompetens som alla redaktionella medarbetare skulle uppfylla och kompetensnivå 2 angav krav på att medarbetaren ska kunna hantera publicering och redigering på olika typer av plattformar och i flera kanaler men där skulle arbetsgivaren också ha ett uttalat ansvar att tillhandahålla viss utbildning.

Vidare tog Östgöta Media fram nya befattningsbeskrivningar för alla kvarvarande befattningar med specifika kompetenskrav för de särskilda befattningarna.

Befattningarna som reporter på Folkbladet, printreporter och onlinereporter, lokalreporter i Söderköping och Finspång samt familjeredaktör innefattar arbete som skrivande journalist. Även webbredaktören måste kunna arbetet som skrivande journalist. För de nu nämnda befattningarna krävs enligt de ingivna befattningsbeskrivningarna – utöver kompetensnivå 1a och 1b samt kompetensnivå 2 – god allmänbildning samt dokumenterad förmåga att leverera självständigt inom tidsram med efterfrågad kvalitet. För lokalreporter ställs även krav på erfarenhet av lokaljournalistik, erfarenhet av att arbeta på lokalredaktion och god lokalkännedom. Även för printreporter och onlinereporter ställs krav på erfarenhet av lokal journalistik och, när det gäller onlinereporter, erfarenhet av lokalt journalistiskt arbete i högt tempo.

E.B., C.S., J.G. och F.L., som arbetar vid Östgöta Media, har berättat följande. Arbetet för en reporter inom Östgöta Media handlar numera om mer än att göra research och skriva nyhetstexter. En reporter ska också själv redigera sin egen text och anpassa den för den plattform som texten ska publiceras på. En reporter ska kunna skriva texter av både enklare slag och mer avancerade. Reportern ska också kunna arbeta i högt tempo, särskilt onlinereportern, och kunna leverera på uppdrag. En lokaljournalist har ett större ansvar att själv komma fram med uppslag till nyheter.

Arbetsgivarparterna har beträffande vissa av befattningarna anfört att det krävs att reportern visat förmåga att klara av s.k. grävande journalistik. Arbetsdomstolen noterar att detta inte nämns i de olika befattningsbeskrivningarna och att de vittnen som hörts inte tycks vara helt ense om vad som närmare ligger i begreppet och om ”grävjobb” utförs av journalister med de aktuella befattningarna.

För befattningarna som familje- och webbredaktör har Östgöta Media uppställt ytterligare kvalifikationskrav.

Enligt befattningsbeskrivningen för videoreporter, som enligt Östgöta Media är densamma som för tv-reporter, ska medarbetaren uppfylla kompetensnivå 1a, 1b och 2 samt därutöver bl.a. ha erfarenhet av att producera, redigera och publicera rörligt journalistiskt innehåll av hög kvalitet på flera plattformar under högt nyhetstempo. Reporterna ska även ha bred allmänbildning, dokumenterad förmåga att självständigt leverera inom tidsram med efterfrågad kvalitet, erfarenhet av nyhetsbedömning och bildval och god teknisk kunskap i alla redaktionella system som används i Östgöta Media. E.B., C.S., J.G. och F.L. har sammanfattningsvis berättat att befattningen

som video-/tv-reporter inte bara innebär att producera rörliga bilder till reportage, utan en stor del av arbetet innebär att sätta samman och redigera reportage, både av eget material och av material som fås från annan, att skriva speakertexter till reportagen och tala in dem samt att göra intervjuer. Video-/tv-reportern gör således hela reportage från början till att de ska vara klara för publicering.

M.S:s kvalifikationer

M.S. har arbetat som fotograf sedan 1983 inom Östgöta Media och dess föregångare. Han har en tvåårig journalistutbildning från Göteborgs universitet från 1989. U.S., som är prefekt vid JMG vid Göteborgs universitet och som gick samma utbildning som M.S. vid ungefär samma tidpunkt, har berättat att utbildningen tar upp väsentligen samma ämnen då som nu, men att utbildningen numera är ett år längre. Hon har även framhållit att den utbildning som M.S. gick, vid den tiden var den relevanta utbildningen för den som ville utbilda sig till journalist.

Efter utbildningen arbetade M.S. på lokalredaktionen i Finspång under 1989–1990. M.S. skrev under denna tid ett 20-tal artiklar som publicerades i tidningen. Artiklarna synes ha skrivits vid sidan av arbetet som fotograf och i mån av tid. M.S. har berättat att det var han själv som hittade uppslag att skriva om. Enligt M.S. var det inte någon som ifrågasatte hans arbete under denna tid.

I mars 1991 flyttade M.S. till centralredaktion i Norrköping där han arbetade fram till dess att han blev uppsagd. Han arbetade då enbart som fotograf och skrev inga artiklar, med undantag av en artikel som M.S. skrev hösten 2016 och som blev godkänd för publicering av nyhetschefen men sedan stoppades av den ansvarige utgivaren.

Under våren 2017, dvs. efter att han sagts upp, skrev M.S. nio artiklar som publicerades i Katrineholms-Kuriren. Nyhetschefen vid Katrineholms-Kuriren A.L. har berättat att M.S. arbetade utan schema och deadline och att han fick leta uppdrag själv samt fick enklare uppdrag som tidningen eventuellt kunde ha användning av eller annars mista. A.L. har vidare berättat att M.S:s texter behövde mer omarbetning och redigering än normalt innan de kunde publiceras.

Flera vittnen har yttrat sig om kvalitén i de artiklar M.S. skrev under sin tid i Finspång och de nio artiklar han skrev för Katrineholms-Kuriren. A.Li. (vd för Östgöta Media) menar att artiklarna är av enklare natur med rejäla bilder som inte har inslag av självständig nyhetsvärdering, efterforskning och sammanvägning av källor, eller någon form av kritisk granskning av svårbedömt underlag. Hon anser att artiklarna är ensidiga då M.S. inte har hört flera källor, att de saknar kritisk granskning och att de visar att M.S. endast har en ytlig förståelse för journalistik. Hon har uttryckt att även numera finns ett visst utrymme för sådana artiklar som M.S. skrivit, men att det krävs att en reporter även kan skriva artiklar av mer kritisk karaktär.

H.H., E.B., C.S., M.Sö., U.K. och J.G., som alla är erfarna journalister, har läst M.S:s artiklar och har uppgett att de anser att artiklarna motsvarar artiklar som även publiceras i dagens tidningar, både vad gäller ämnesval och själva texten. Vissa har lyft fram att artiklar som M.S. skrev för Katrineholms-Kuriren skulle kunna ha publicerats i Östgöta Medias tidningar i dag och att de på grund av bra bilder och i vissa delar bra ämnen var intresseväckande.

M.S. har betonat att han som fotograf arbetat enligt samma regler som gäller för en reporter. Han har också uppgett att när han arbetade som fotograf var han ofta delaktig i hela arbetet genom att diskutera ”jobbet” med reportern, komma med egna idéer, följa intervjuer och korrekturläsa texterna. J.G. och M.Sö. som har arbetat med M.S. har bekräftat att M.S. var en fotograf som var mycket intresserad av arbetet och alltid var med under hela ”jobbet”. De har även berättat att de diskuterade uppdraget med M.S. och att han kom med bra tips och kritik. J.G. har också uppgett att M.S. var den enda fotografen som hon lämnat sina texter till för genomläsning.

A.Li. har vidare berättat att bolaget gjorde en noggrann individuell prövning av varje fotograf på bildbyrån för att utreda om fotograferna kunde omplaceras till en annan befattning i den nya organisationen. Vid dessa prövningar fann de att vissa fotografer, som bl.a. hade lång erfarenhet av olika typer av reporterarbete, uppfyllde kompetenskraven och kunde omplaceras till andra befattningar. Vid prövningen av M.S. fann de dock att han varken fullt uppfyllde kompetensnivå 1a, 1b eller 2 och att han således inte kunde omplaceras till annat arbete. M.S. sades därför upp på grund av arbetsbrist.

Arbetsdomstolens bedömning

Den fråga som Arbetsdomstolen ska besvara är om M.S. hade tillräckliga kvalifikationer för någon av anställningarna som reporter på Folkbladet, printreporter, onlinereporter, webbredaktör, lokalreporter i Söderköping och Finspång, videoreporter, tv-reporter samt familjeredaktör.

Vid bedömningen av om en arbetstagare har tillräckliga kvalifikationer för ett arbete ska en jämförelse göras med de krav som arbetsgivaren normalt uppställer vid en nyanställning till det aktuella arbetet. Frågan är därför närmast om M.S. skulle ha blivit tillsvidareanställd på någon av dessa befattningar, om han hade varit den enda sökande till anställningen.

Det har inte framkommit något som ger anledning att anse annat än att de kvalifikationskrav som Östgöta Media uppställt i de olika befattningsbeskrivningarna är sakliga och relevanta för de arbeten som det är fråga om. Det är också utrett att Östgöta Media faktiskt tillämpat dessa krav. Det är dock inte visat att bolaget krävde visad förmåga att utföra grävande journalistik.

När det gäller frågan om M.S. uppfyllde kvalifikationskraven kan inledningsvis antecknas att utredningen entydigt visar att han var en uppskattad kollega och duktig fotograf, med förmåga att uppfatta vad som kan vara en intressant nyhet. Det är också ostridigt att M.S. med råge uppfyllde de krav på förmåga att fotografera och filma som Östgöta Media uppställde. Det gäller även flera andra av de krav på kvalifikationer som Östgöta Media ställt upp. Till exempel finns det enligt Arbetsdomstolens mening skäl att tro att M.S. genom sin långa erfarenhet som pressfotograf skaffat sig ett kunnande om t.ex. nyhetsvärdering som är relevant även vid arbete som skrivande journalist. Parterna tycks även vara överens om att Östgöta Media inte krävde att nyanställda reportrar skulle ha erfarenhet av att arbeta med just den programvara eller de tekniska plattformar som bolaget använde, utan att detta var något som de anställda fick lära sig på plats.

Gemensamt för de aktuella befattningarna är att de innehåller journalistiskt arbete med att producera text för papperstidningar och webb och/eller video- eller tv-reportage. Tvisten gäller huvudsakligen om M.S. har tillräckliga kvalifikationer för sådant journalistiskt arbete, dvs. att producera nyhetstexter respektive video- och tv-reportage.

Utredningen visar visserligen att Östgöta Media inte kräver journalistutbildning för att kunna få en tillsvidareanställning med journalistiskt arbete. Å andra sidan är en journalistutbildning inte heller tillräcklig för att bli anställd i en befattning med journalistiskt arbete. Genom vad de personer som hörts i målet – som alla har lång erfarenhet inom tidningsbranschen – berättat, är det tydligt att en arbetssökande för att komma ifråga för en tillsvidareanställning som journalist vid Östgöta Media måste visa att han eller hon har förmåga att utföra sådant journalistiskt arbete som är aktuellt, t.ex. genom arbetsprover i form av tidigare artiklar och liknande.

Av utredningen framgår att Östgöta Media, som ett led i omplaceringsutredningen, gick igenom alla de artiklar som M.S. skrev i Finspång under åren 1989 och 1990. Arbetsdomstolen, som också tagit del av artiklarna, finner att det är fråga om texter av ganska enkel natur. Det rör sig om relativt korta texter. Det finns inte skäl att ifrågasätta att artiklarna väl uppfyllde de krav och förväntningar som då ställdes på artiklar av aktuellt slag. Utredningen visar även att den typen av artiklar förekommer i dagens tidningar och att artiklarna skulle kunna tänkas uppfylla de kvalitetskrav som nu ställs på sådana artiklar. Samtidigt rör det sig om ett begränsat antal artiklar som skrevs för knappt 30 år sedan i mån av tid vid sidan om fotoupdrag.

När det gäller de artiklar M.S. skrev för Katrineholms-Kuriren under 2017 konstaterar Arbetsdomstolen att också dessa, till större delen, är av enklare natur och att det rör sig om ett begränsat antal artiklar. Artiklarna hade visst nyhetsvärde, ett par av dem har uppmärksammats på tidningens förstasida och en har plockats upp av en annan tidning. Texterna har dock skrivits utan deadline och de har enligt nyhetschefen på Katrineholms-Kuriren behövt omarbetas mer än vanligt innan de kunde publiceras.

Av förhören med journalisterna H.H., E.B., C.S., M.Sö., U.K., J.G. och T.N. har följande framkommit. För att tillsvidareanställa en skrivande journalist kräver Östgöta Media att denne självständigt ska kunna skriva texter som bygger på research, faktakontroll och liknande. Journalisten måste även kunna redigera sin egen text, omarbeta den och göra den klar för publicering på olika plattformar. Vidare ska journalisten kunna producera nyheter snabbt och löpande. Dessa krav tycks vara vanliga i branschen.

Enligt Arbetsdomstolens mening uppfyllde M.S. inte de nu beskrivna kraven när han sades upp. Han hade en begränsad erfarenhet som skrivande journalist och den erfarenheten låg långt tillbaka i tiden. De artiklar han skrivit är av enkelt slag. Även om sådana artiklar även numera förekommer på Östgöta Medias nyhetsplattformar, har han inte visat den bredd och djup som skrivande journalist som bolaget kräver för en tillsvidareanställning. Han har heller inte någon erfarenhet av att löpande producera nyhetstexter på förelagda ämnen och mot en deadline.

En videoreporter (tv-reporter) ska dels kunna producera de rörliga bilder som används i video- och tv-inslag, dels kunna skriva texter till inslagen, göra intervjuer, tala in texterna samt redigera inslagen och göra dem klara för publicering. Utredningen visar att M.S. saknar erfarenhet av att göra ett helt inslag från början till slut. Även om M.S. kan producera rörliga bilder av hög kvalitet och har viss erfarenhet av att göra intervjuer och allmän erfarenhet av journalistiskt arbete uppfyllde han, enligt Arbetsdomstolens mening, inte vid uppsägningstillfället kvalifikationskraven för dessa befattningar.

Frågan är därmed om M.S. inom en rimlig upplärningstid hade kunnat lära sig de nya arbetsuppgifterna. Förmågan att självständigt skriva nyhetstext med efterfrågad kvalité förvärvas huvudsakligen genom praktisk erfarenhet och det finns sannolikt stora variationer mellan individer i hur lång tid det tar att uppöva sådant kunnande och det är osäkert om alla ens efter omfattande praktik kan uppnå det kunnande som krävs. Av förhören med T.F. och R.M. framgår att de satsningar som Mittmedia och Nya Wermlands Tidningen gjort på att erbjuda pressfotografer möjlighet att omskola sig till skrivande journalister gett ett blandat resultat, där vissa har blivit duktiga skrivande journalister medan andra inte klarat av omställningen. H.H., T.N. och L.S. har gett uttryck för liknande erfarenheter. Flera av dem som hörts menar att möjligheten att omskola fotografer till skrivande journalister är beroende av de enskildas fallenhet och intresse. Det får antas att detsamma gäller avseende arbetet som video- och tv-reporter. Mot bakgrund härav gör Arbetsdomstolen bedömningen att det inte kan antas att M.S. inom en rimlig upplärningstid hade kunnat uppfylla kvalifikationskraven.

Arbetsdomstolens slutsats är således att M.S. inte haft tillräckliga kvalifikationer för de aktuella befattningarna.

Det kan även nämnas att det mellan parterna gällande kollektivavtalet ger uttryck för att företaget och medarbetaren har ett ömsesidigt ansvar för kompetensutvecklingen och att det synes ha funnits möjlighet för M.S. att under sin anställning få viss utbildning i t.ex. skrivande journalistik. Av utredningen framgår, å ena sidan, att Östgöta Media inte särskilt uppmanat M.S. att söka sådana utbildningar och, å andra sidan, att M.S. heller inte efterfrågat någon sådan utbildning. Detta förhållande påverkar inte Arbetsdomstolens bedömning av frågan om M.S. haft tillräckliga kvalifikationer för de aktuella befattningarna

Sammanfattning och rättegångskostnader

Arbetsdomstolen har funnit att M.S. inte har tillräckliga kvalifikationer för de aktuella befattningarna. Domstolen behöver därför inte pröva om det fanns någon ledig anställning som onlinereporter eller webbredaktör vid uppsägningen av M.S. Eftersom M.S. inte har tillräckliga kvalifikationer för något av dessa arbeten, har Östgöta Media brutit varken mot 7 § eller 22 § anställningsskyddslagen. Journalistförbundets talan ska därför avslås.

Vid denna utgång ska Journalistförbundet ersätta arbetsgivarparterna för deras rättegångskostnader. Det finns inte förutsättningar att tillämpa 5 kap. 2 § första stycket arbetstvistlagen. Den ersättning som arbetsgivarparterna begärt är skälig.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår Journalistförbundets talan.
2. Journalistförbundet ska ersätta Medieföretagens och Östgöta Media AB:s rättegångskostnader med 428 700 kr, varav 406 000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen på det förstnämnda beloppet från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Jonas Malmberg, Dag Ekman, Berndt Molin, Karl Olof Stenqvist, Johanna Torstensson, Gerald Lindberg (skiljaktig) och Ingemar Hamskär (skiljaktig).

Rättssekreterare: Maria Lundberg

Ledamöterna Gerald Lindbergs och Ingemar Hamskärs skiljaktiga mening

Enligt vår mening hade M.S. tillräckliga kvalifikationer för flertalet av de aktuella befattningarna.

M.S. anställdes som pressfotograf 1983 och hade vid uppsägningstillfället varit anställd i mer än 33 år. Han är således vad som i vanligt språkbruk kallas en trotjänare.

Bedömningen av M.S:s kvalifikationer för befattningarna ifråga går kraftigt i sär mellan de som hörts i målet, beroende på om de återopats av arbetstagar- eller arbetsgivarsidan. Arbetstagsidans vittnen i form av kollegor, t.ex. skrivande reportrar, har bedömt att M.S. har tillräckliga kvalifikationer utifrån de gällande kompetenskraven, medan arbetsgivarens företrädare och vittnen ansett motsatsen och pekat på brister i såväl erfarenheter som i det skrivande journalistiska arbetet. Det är dock ostridigt i målet att M.S. är en mycket duktig fotograf.

Vi menar att de kvalitets- och erfarenhetsbrister som återopats och som framstår som sakliga beträffande M.S:s yrkeserfarenhet när det gäller t.ex. erfarenhet av skrivande för lokalreporterbefattningarna eller vissa arbetsmoment för TV/videobefattningarna hade kunnat avhjälpas inom en rimlig upplärningstid mot bakgrund av M.S:s allmänna yrkeskvalifikationer som journalist/fotograf. Längden för en sådan period bör enligt vår uppfattning påverkas i förlängande riktning (om det skulle behövas) av att Östgöta Media AB är en stor och resursstark arbetsgivare som enligt anställningsskyddslagen i en situation som den nu aktuella i skäligen utsträckning har att sörja för kompetensutveckling av sina medarbetare. I detta fall blev det i god tid före uppsägningen av M.S. klart för arbetsgivaren att konsekvensen av att bildbyrån skulle läggas ned skulle bli att M.S. behövde omplaceras för att kunna vara kvar i koncernen och inte, trots sin långa anställningstid, bli uppsagd på grund av arbetsbrist. I det läget menar vi att det har ålegat arbetsgivaren att rikta ett rimligt och väl avvägt utbildningspaket direkt gentemot M.S. för att möjliggöra för honom i hans egenskap av ”trotjänare” att vara kvar i företaget. Det räcker således inte enligt vår mening att arbetsgivaren konstaterar, när övertaligheten är ett faktum, att M.S. inte tidigare sökt andra befattningar inom koncernen och på så sätt, på egen hand, fördjupat och i viss mån breddat sin kompetens. M.S. har heller inte haft skäligen anledning att tro att hans anställning efter så lång tid i koncernen var i fara.

Mot bakgrund härav anser vi att arbetsgivarparten inte kunnat styrka att M.S. saknar tillräckliga kvalifikationer för flertalet av de berörda befattningarna.

Överröstade i denna del ska förbundets talan avslås enligt majoritetens uppfattning. Vi anser dock att förbundet haft skäligen anledning att få denna fråga prövad och att vardera parten därför ska stå sina rättegångskostnader enligt 5 kap. 2 § första stycket arbetstvistlagen.